

Nemzeti
Közszolgálati Egyetem

Vezető-és Továbbképzési Intézet

BARTA ATTILA

Településfejlesztés, infrastruktúra-fejlesztés

Budapest, 2014

A tananyag az ÁROP-2.2.19-2013-2013-0001 Elektronikus képzési és távoktatási anyagok készítése című projekt keretében készült el.

Szerző:

© Barta Attila 2014

Kiadja:

© NKE, 2014

Felelős kiadó:

Patyi András
rektor

Tartalom

I. A településfejlesztés fogalma, jellemzői, közigazgatási beágyazottsága.....	5
II. A települési léptékben zajló fejlesztési tevékenység jogi háttere.....	7
III. A lokális fejlesztések résztvevői, a velük kapcsolatos önkormányzati feladatok.....	8
3.1 A települési önkormányzat és szervei	8
3.2 A gazdasági szféra alanyai	10
3.3 Civil szervezetek a településfejlesztésben	10
3.4 Egyéb állami szervek	11
IV. A településfejlesztési tervek és tervezés alapjai	13
4.1 A település fejlesztésének legfontosabb tervei, főbb tartalmi elemek.....	13
4.2 A TFK és ITS elfogadásának menete	14
4.3 Az önkormányzat gazdasági programjának és költségvetésének településfejlesztési kötődései.....	15
Irodalomjegyzék	16
Fogalmak	17
Önellenőrző kérdések	18

A településfejlesztés kérdéskörével való aktív foglalkozást több tényező indokolja, amelyek közül most csak kettőt emelünk ki:

- egyrészt látni kell, hogy az életkörülmények javítását célzó fejlesztési tevékenység a XXI. századi államokban számtalan vetülettel bír, amelyek a mindennapok részét képezik (ilyenek pl.: a humán erőforrás, a szervezet, a technológia, vagy az infrastruktúra fejlesztése);
- másrészt a közösségi fejlesztéseknek megkerülhetetlen szereplői a közigazgatási szervek, a helyi önkormányzatok, azon belül is a települések, a legtöbb fejlesztés (beruházás) is itt valósul meg.

Nem meglepő tehát, hogy az európai országok többségében – így **Magyarországon** is – **a jogalkotó önkormányzati feladattá minősítette a településfejlesztést** (és így az annak részét képező települési infrastruktúra fejlesztését), valamint az ehhez szorosan kötődő településrendezést és településüzemeltetést (összefoglalóan településügyet).

Magyarországon ez azonban nem vezetett el a vonatkozó joganyag külön törvénybe foglalásához. Ebből következik, hogy átfogó szabályozás hiányában szükség van olyan összegző munkára, amely a 2011 utáni új önkormányzati rendszerben is kellő eligazítást nyújt a fejlesztési tevékenységben érintett tisztviselők és önkormányzati dolgozók számára.

Ahhoz, hogy a településfejlesztési tevékenység lényegét megértsük, mindenképpen tisztázni kell, hogy:

- mit értünk településfejlesztés alatt?
- hogyan épül fel ennek a jogszabályi háttere?
- kik ennek a tevékenységnek a résztvevői?
- milyen alapvető tervezési eszközök állnak rendelkezésre a lokális fejlesztések megvalósítására a hatályos rendszerünkben?

Mivel a fejlesztéspolitika és az infrastruktúra-fejlesztés általános kérdéseivel külön szakanyagok foglalkoznak, jelen munkában ezek részleteire nem térünk ki, csupán a településfejlesztéssel összefüggő legfontosabb kapcsolódási pontokra hívjuk fel a figyelmet.¹ Az áttekintés során mindvégig a közigazgatási megközelítésnek adunk elsőbbséget.

I. A településfejlesztés fogalma, jellemzői, közigazgatási beágyazottsága

A modern államokban a fejlesztés tudatos beavatkozást, tervszerű tevékenységet takar, olyan folyamatot, amely mindig pozitív irányultságú. Végpontjában a fejlődés áll, ami direkt vagy indirekt módon, de a közösség életminőségének megőrzését, illetve javítását jelenti. A településfejlesztés közigazgatási beágyazottságát az teremti meg, hogy az állam aktív cselekvéseként működő végrehajtás rendelkezik a legmegfelelőbb eszközökkel ahhoz, hogy ezt koordinálja, illetve megvalósítsa.

A szakmai és elméleti munkákat alapul véve a továbbiakban a **településfejlesztés fogalmát** úgy határozzuk meg, mint **egy konkrét településre fókuszáló olyan komplex** (jogi, gazdasági, műszaki, környezetalakító) és **sokszereplős folyamat**, amely illeszkedik más (pl.: területi léptékű) fejlesztési tevékenységekhez, és **amelynek végpontjában a település (és a hozzá tartozó vonzáskörzet) fejlődésének a tudatos formálása áll.**² A település működésének (az életminőségnek) magasabb szintre emelése mindenképpen hosszú távú stratégiai szemléletet igényel, amelynek az önkormányzat kétségtelenül fontos, de nem kizárólagos szereplője. **A helyhatóság szerepe ebben az összetett tevékenységben sokkal inkább a katalizálás, valamint a résztvevők közötti koordináció, adott esetben a moderálás.**³ Ez indokolja a közhatalmi jellegű akciók mellett, a partneri viszonyt előtérben részesítő szemlélet egyre szélesebb körű terjedését a lokális fejlesztésekben.

A településfejlesztés ugyanakkor nem csodaszer, önmagában nem képes minden (gazdasági, társadalmi, környezeti, illetve műszaki) kihívás megválaszolására. Valójában a közigazgatáson belül több alrendszer között oszlanak meg a fejlesztéssel összefüggő igazgatási feladatok:

- ha nagyobb, térségi (értsd megyei, regionális) keretekben zajló folyamatok befolyásolása, térségi érdekek megjelenítése a cél, az már területfejlesztési kérdés, amit a területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény (továbbiakban Tft.) rendez;**
- amennyiben pedig elsődlegesen a rurális (másképp a vidékies, falusias) környezet fejlesztése áll a középpontban, az már a vidékfejlesztés térénuma.**

Az egyes területek szeparáltsága azonban ne tévesszen meg senkit. A jog által elkülönített szakigazgatási területek között intenzív kölcsönhatás áll fenn, miután mindegyik a fejlesztés egy-egy aspektusát jelenti, vagyis ugyanannak a tevékenységnek a különböző megjelenési formáiról, ágairól van szó.⁴

A településfejlesztéssel a legszorosabb kapcsolatot kétségtelenül a területfejlesztési tevékenység mutatja. Viszonyuk röviden úgy rögzíthető, hogy **nem létezik területfejlesztéstől független településfejlesztés, mint ahogy ennek a fordítottja is elképzelhetetlen.**⁵ A két tevékenységnek **összhangban kell lennie.** Ez pedig azért van így, mert az önkormányzatok nem szakíthatóak ki a települési, illetve táji környezetükből. A nagyléptékű, területi folyamatokra reagáló fejlesztés és rendezés képezi azt a keretet, amiben a települések saját fejlesztéseiket és rendezési tevékenységüket kifejt(het)ik. Természetesen a kapcsolat visszafelé is él, a területi folyamatok nagyon sokszor a településfejlesztés eredményeit vagy hiányosságait tükrözik vissza, azokra próbálnak reagálni csak éppen aggregált formában.

A Tft. által megfogalmazott célok és feladatok pontosan emiatt általános érvénnyel bírnak, azokra a településfejlesztés során is figyelemmel kell lenni.⁶ A Tft. céljai közül külön kiemelésre érdemes a **fenntartható fejlődés ideája**, ami a településfejlesztésre vetítve azt jelenti, hogy a lokális fejlesztés „... a jelen igényeinek kielégítése mellett nem fosztja meg a jövő generációit saját szükségleteik kielégítésének lehetőségétől.”⁷ Kizárólag ez garantál-

² Ezzel kapcsolatban lásd még: Rechnitzer János (szerk.): *Település és fejlesztés. A közszolgáltatások hatékonyságának növelése a településfejlesztésben.* KSZK, Budapest, 2007, 15. Továbbá Meggyesi Tamás: *Településfejlesztés. Egyetemi jegyzet,* BMGE, Budapest, 2006, 7. Szigeti Ernő (szerk.): *Terület- és településfejlesztési ismeretek.* MKI, Budapest, 2006, 79. László László: *Településfejlesztés, -rendezés és -tervezés.* In Szigeti Ernő (szerk.): *Az önkormányzati közigazgatás az EU csatlakozás tükrében.* MKI, Budapest, 2004, 271-295. Papp Norbert – Tóth József (szerk.): *Terület- és településfejlesztés I., A terület- és településfejlesztés alapjai.* Alexandra, Pécs, 2005.

³ Vö. A településügyi törvény szabályozási koncepciója. <http://www.tsze.hu/doksik/1.%20melleklet.pdf> (2013. július 18-i letöltés).

⁴ Lásd ezzel egyezően Lapsánszky (2013) i.m.

⁵ Vö. Lackó László: *A területi fejlődés egységes értelmezése.* In: Lengyel Imre – Rechnitzer János (szerk.): *A regionális tudomány két évtizede Magyarországon.* Budapest, Akadémiai, 2009, 36.

⁶ Az innováció térbeli terjedésének elősegítése, a társadalmi, gazdasági és környezeti céloknak megfelelő térbeli szerkezet kialakítása, a településrendszer harmonikus fejlődésének elősegítése, vagy a befektetők számára vonzó vállalkozói környezet kialakítása mind olyan törekvés, ami az egyedi településfejlesztésekre is formálódhat. A végső cél nem más, mint a teljes magyar településhálózat működési hatékonyságának fokozása. Vö. Faragó László: *Településfejlesztés. Tér és Társadalom,* 2010/3. 209-211.

⁷ Lásd az Egyesült Nemzetek Szervezetének *Közös jövőnk* c. jelentése (Brundtland jelentés), 1987.

¹ Az egyes ágazatok infrastrukturális fejlesztési kérdéseinek jó áttekintését adja: Lapsánszky András (szerk.): *Közigazgatási jog – Fejezetek szakigazgatásaink köréből (II. kötet): Gazdasági közigazgatás, infrastruktúra igazgatás.* Complex, Budapest, 2013.

hatja az önfenntartó fejlődés megvalósulását úgy, hogy közben nem csak az értékeket őrzi meg, de a modernizációját is biztosítja.

Figyelmünket a továbbiakban a település környezetében zajló jelenségekről a helyi közösségen belüli folyamatokra irányítjuk. A települési folyamatok rendezett keretek közötti befolyásolása valójában három fő csatornán keresztül valósul meg: településfejlesztés, -rendezés és üzemeltetés. Ezek a tevékenységkörök egymással funkcionális összhangban állnak.

- a) **A településrendezés a fejlesztéshez képest műszaki szemléletű, igazgatási karakterű tevékenység, amely elsődlegesen a település területfelhasználásának, valamint az építés helyi rendjének szabályozására irányul** (pl.: övezetek kijelölésével, tilalmak bevezetésével, melyek részleteit lásd az építésügyi igazgatásról szóló szakanyagban);
- b) **A településüzemeltetés kifejezetten a helyi közszolgáltatásokhoz kötődik, az infrastruktúra működését, menedzselését hivatott elősegíteni jogi, igazgatási és gazdálkodási eszközökkel** (pl.: a feladat kiszervezésével kifejezetten erre a célra létesített Településüzemeltetési Kft. működtetése révén).

A települési infrastruktúra fejlesztése érthető módon **mindhárom területtel szoros kapcsolatban áll**, hiszen annak távolilag illeszkednie kell a településfejlesztésbe, konkrét lépéseit ugyanakkor a településrendezés határozza meg. A működő infrastruktúra fenn- és karbantartása pedig már településüzemeltetési döntések láncolatán keresztül realizálódik.

Napjainkban a fent ismertetett tevékenységek kizárólag **együtt, egymással összhangban** képesek a kiegyensúlyozott és fenntartható fejlődés garantálására, a közösség életszínvonalának növelésére.

II. A települési léptékben zajló fejlesztési tevékenység jogi háttere

Magyarországon a településfejlesztésnek (településügynek) nincs elkülönült kódexe. A legfontosabb közjogi szabályokat Magyarország Alaptörvénye (továbbiakban Alaptörvény), a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (továbbiakban Mötv.) valamint az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény (továbbiakban Étv.) adja meg. Terjedelmi okokból a fejezet hátralevő részében elsősorban, de nem kizárólagosan, ezekre a jogszabályokra építünk:

- a) Az Alaptörvény a 31-35. cikkek között rendezi a helyi önkormányzatokkal kapcsolatos legfontosabb kérdéseket. Bár kifejezetten a településfejlesztésről nem szól, számos olyan intézményt nevesít, amely direkt vagy indirekt módon kapcsolódik ehhez a tevékenységhez (pl.: önkormányzatok szabályozási, szervezetalkítási vagy adókivetési joga).
- b) A keretek tartalommal való megtöltését az Mötv. végzi el. Anélkül, hogy megadná a konkrét definícióját, rögzíti, hogy a településfejlesztés önkormányzati feladat, ami a hatályos önkormányzati rendszerben a községek, városok, járásszékhely városok, megyei jogú városok, a főváros és a fővárosi kerületek - 2012-es adatokat alapul véve összesen 3177 települési önkormányzat - feladata.⁸ Ma - egyéni adottságai és lehetőségei között - elsősorban ez a több mint 3000 önkormányzattól álló szervi kör vesz részt a településfejlesztésben.
- c) A fejlesztés tételes jogban irányadónak tekinthető általános fogalma a Magyarország gazdasági stabilitásáról szóló 2011. évi CXCV. törvényben (továbbiakban Gst.) szerepel. Ezt alapul véve valamennyi fejlesztés olyan - alapvetően felhalmozási kiadásokban megtestesülő - tevékenységet takar, amely új, vagy a korábbinál műszaki, technikai szempontból korszerűbb tárgyi eszközök létrehozására, vagy meglévő tárgyi eszközök műszaki, technikai paramétereinek javítására irányul. Ez a meghatározás összhangban áll a települési keretek között folyó fejlesztések fenti definíciójával, annak mintegy keretétül szolgál.
- d) A települések fejlesztésének és rendezésének számos intézménye a 2012-ben jelentősen módosított Étv.-ben található meg. Ugyanakkor ezzel együtt sem állítható, hogy az Étv. komplex szabályozását adja a településügynek. Bár a törvényen belüli arányok változtak, napjainkban is alapvetően rendezési szemléletű. Az Étv. fontosságát jelzi, hogy a jogalkotó ebben a törvényben nevesíti a településfejlesztés hosszabb távú céljait, meghatározó terveit, valamint számos jogi eszközt.
- e) A települési keretekbe ágyazott tudatos fejlesztő folyamatnak szüksége van forrásokra. A településfejlesztés finanszírozásának szabályozása részben az Alaptörvényen, részben az Mötv.-n alapul, másrészt viszont, mivel a helyhatóságok költségvetése az államháztartás részét képezi, az általános szabályokat az államháztartásról szóló 2011. évi CXCV. törvény (továbbiakban Áht.) adja meg, az éves költségvetés által juttatott forrásokat és azok megoszlását pedig a mindenkori költségvetési törvény határozza meg.⁹

A napi szinten megvalósuló fejlesztési tevékenység természetesen településenként eltérő, miután a jogi keretek változatos megoldásokat tesznek lehetővé. A jó példák és gyakorlatok megismerése jelentős részben a települések nyitottságán, együttműködési készségén múlik. Az információcseré intenzívesített formáját a kiállítások, konferenciák jelentik.¹⁰ Nemzetközi szinten pedig az erre szakosodott szervezetek, úgymint az Európai Városi Tudáshálózat (*European Urban Knowledge Network*, azaz **EUKN**),¹¹ valamint a kifejezetten erre létesített programok (pl.: *Urban Actions*, röviden **URBACT** I és II) is hozzájárulnak a tapasztalatcseréhez, a településfejlesztés, illetve a településügyek kutatásához, melynek eredményei hatással lehetnek a jogalkotásra.¹²

A településfejlesztés részleteinek ismertetése során a továbbiakban kizárólag a magyar jogra, azon belül előbb a résztvevőkre, majd a tervezésre, mint eszközre térünk ki.

⁸ Mötv. 3. § (2) bek. A számadatok kapcsán lásd: http://www.ksh.hu/docs/hun/hnk/hnk_2012.pdf (2013. július 19-i letöltés). A főváros sajátos jogállású, települési és területi önkormányzatnak is minősül.

⁹ 2013-ra vonatkozóan ez a központi költségvetéséről szóló 2012. évi CCIV. törvény. Az egyes támogatási formákról (lásd a cél- és címzett támogatásokról) külön törvény rendelkezik.

¹⁰ Az aktuális felhívások megtalálhatóak itt: <http://www.terport.hu/telepulesfejleszt-es-rendezes/telepulesfejleszt-es-rendezes-a-gyakorlatban> (2013. augusztus 24-i letöltés).

¹¹ http://www.eukn.org/Hungary/hu_hu/ (2013. augusztus 24-i letöltés).

¹² <http://www.urbact.hu/> (2013. augusztus 24-i letöltés).

III. A lokális fejlesztések résztvevői, a velük kapcsolatos önkormányzati feladatok

A sikeres településfejlesztés háttérében az a felismerés húzódik meg, hogy ez egy **sokszereplős, közösségi tevékenység**, amely a fejlődési energiák felismerésén és hasznosításán, az érdekek harmonizációján és kompromisszumokon nyugszik. Érdemes itt az Möt. azon rendelkezésére utalni, amely általánosságban rögzíti, hogy a helyi önkormányzat feladatai ellátása során támogatja a lakosság önszerveződő közösségeit, együttműködik ezen közösségekkel, biztosítja a helyi közügyekben való széles körű állampolgári részvételt, valamint erősíti a település önfenntartó képességét, feltárja lehetőségeit és hasznosítja saját erőforrásait.¹³

A település tehát nem statikus, hanem dinamikus közeg, ahol a településfejlesztés résztvevői közé soroljuk az önkormányzat és szervei mellett a gazdasági, azaz magánszféra aktorait, a civil szervezeteket és az állam egyéb szerveit.

3.1 A települési önkormányzat és szervei

A helyhatóságok tipikusan két szerepkörben jelenhetnek meg. Egyfelől maguk is, mint fejlesztők, másfelől, mint a fejlesztési folyamat koordinátorai. Mivel a településfejlesztés menedzsmentjére vonatkozóan nincsenek kőbe véssett eljárási, illetve strukturális előírások, egységes gyakorlatról nem beszélhetünk. Ugyanakkor számos olyan megoldás van, ami napjainkra széles körben elterjedt.

a) A képviselő-testület feladatai

A legfontosabb, tipikusan átfogó, stratégiai jellegű településfejlesztési kérdésekben a képviselő-testület, megyei jogú városokban és a fővárosban a közgyűlés (továbbiakban együtt KT) dönt. Így többek között:

- * az Étv. szerint a testület fogadja el a településfejlesztési koncepciót,
- * az úgynevezett „Hatásköri törvény”¹⁴ (Htv.) szerint meghatározza az önkormányzat gazdasági programját és megalkotja a költségvetést,¹⁵
- * az Möt. továbbá a KT át nem ruházható hatásköröként határozza meg a gazdasági program, a hitelfelvétel, a kötvénykibocsátás és kölcsönfelvétel kérdésében való döntést, valamint a településfejlesztési eszközök és a településszerkezeti terv jóváhagyását.¹⁶

b) A bizottságok településfejlesztési feladatai

Főként a nagyobb, és ezzel párhuzamosan több feladattal, valamint hatáskörrel rendelkező önkormányzatok esetében igaz, hogy a KT tehermentesítése érdekében a településfejlesztési kérdések előkészítését - esetenként pedig eldöntését - az erre létrehozott bizottságra bízják. A feladatok között megtalálható:

- * a településfejlesztési koncepció és településrendezési tervek kidolgozásában való közreműködés,
- * az erre irányuló javaslatok véleményezése,
- * a településfejlesztést érintő KT döntések ellenőrzése,
- * illetve a fejlesztési és beruházási tevékenység végrehajtásának kontrollja.

A bizottsági struktúra sokszínű, a tisztán településfejlesztési kérdésekkel foglalkozó bizottságokon kívül előfordul az idegenforgalommal és az ezekhez kapcsolódó pénzügyi kérdésekkel, sőt a településfejlesztés mellett a fenntartható fejlődéssel foglalkozó bizottság egyaránt.

¹³ Möt. 6. § a) és b) pont.

¹⁴ 1991. évi XX. törvény a helyi önkormányzatok és szerveik, a köztársasági megbízottak, valamint egyes centrális alárendeltségű szervek feladat- és hatásköreiről 138. §.

¹⁵ A Nemzeti vagyonról szóló törvény alapján közép- és hosszú távú vagyongazdálkodási tervet, az Áht. alapján három évre szóló költségvetési határozatot is el kell fogadni. Ezek részleteit más szakanyagok tartalmazzák.

¹⁶ Möt. 42. §.

c) A polgármester és az önkormányzati hivatal feladatai

Mivel az önkormányzati testületek időszakos működésűek, ráadásul tagjaik jellemzően laikusok, emiatt elengedhetetlen, hogy munkájukat folyamatosan működő operatív szervek támogassák. Az egyik ilyen szerv a (fő)polgármester (továbbiakban PM), a másik az önkormányzat hivatala.

A PM a KT elnöke, ő hívja össze és vezeti a KT ülését, valamint képviseli a testületet. Mivel a PM tagja a KT-nek, a képviselő-testületre vonatkozó szabályok rá is irányadóak:

- * a Htv. szerint a PM feladata és hatásköre, hogy a testület elé terjessze gazdasági programtervezetét, a költségvetési koncepciót, a költségvetési rendeletet, illetve az azt megalapozó egyéb rendeletek tervezetét;
- * ő gondoskodik a helyi önkormányzat költségvetésének végrehajtásáról,
- * tájékoztatja a KT-t az önkormányzat évközi gazdálkodásáról és a helyi önkormányzat nevében kötelezettséget vállalhat.

Mindezek mellett a KT hatásköröket ruházhat át a PM-re (kivéve azokat, amelyek kizárólagos testületi hatáskörök).

A polgármester, illetve a szintén folyamatosan működő hivatali egység azt a célt szolgálja, hogy a testületi döntéseket megfelelő előkészítés előzze meg, és professzionális végrehajtás kövesse.

A hivatal feladatai szerteágazóak, a hatósági feladatok mellett a településfejlesztéshez kapcsolódó vagyongazdálkodási és kommunikációs feladatokban éppúgy közreműködhet.

A hivatal vezetőjének, a jegyzőnek az Möt. nem ad konkrét településfejlesztési feladatot, azonban lehetővé teszi, hogy a KT önkormányzati (így akár településfejlesztéssel összefüggő) hatásköröket ruházzon rá.

A Htv. a 140. §-ban nevesít a jegyző kapcsán két olyan gazdasági feladatot, amelyek településfejlesztési kötődéssel bírnak:

- * egyrészt a jegyző készíti el a helyi önkormányzat gazdasági programjának a tervezetét, a költségvetési koncepciót, majd a költségvetési rendelet, illetve az ahhoz kapcsolódó, azt megalapozó rendeletek tervezetét,
- * másfelől részt vesz az önkormányzatot érintő térségi fejlesztési programok megalapozásában, véleményezésében, koordinálja a programok végrehajtásának helyi feladatait, továbbá információt szolgáltat azok megvalósításáról.

Ezekon kívül a jegyző egyes ágazati hatósági jogkörein keresztül kapcsolódhat még a település fejlesztéséhez (pl.: ipari és kereskedelmi, adó- és építésszügyben, környezet- és természetvédelmi ügyben).

d) A települési és térségi főépítész feladatai

Kiemelésre érdemes továbbá a főépítész tevékenysége. A vonatkozó kormányrendelet szerint a településfejlesztéssel és -rendezéssel, továbbá az épített környezet alakításával és védelmével, valamint az építésüggyel kapcsolatos döntéseket a megye közigazgatási területére kiterjedő illetékességgel a megyei főépítész, társulásban részt vevő települések közigazgatási területére kiterjedő illetékességgel a térségi főépítész, a települési önkormányzat közigazgatási területére kiterjedő illetékességgel a települési főépítész készíti elő.¹⁷

A rendelet rögzíti, hogy a települési/térségi főépítész részt vesz:

- * a településpolitikai, -fejlesztési, -üzemeltetési és az önkormányzatok ingatlanvagyon-gazdálkodási programjának elkészítésében és egyeztetésében;
- * továbbá az ágazati koncepciók települést érintő részeinek összehangolásában és véleményezésében,
- * szakmai véleményével segíti az önkormányzatnak az előzőekkel kapcsolatos döntéseinek előkészítését, állásfoglalásainak kialakítását.

A fentiekből látható, hogy **a legfontosabb fejlesztési jogosítványok a KT és a PM között oszlanak meg. A nagyobb önkormányzatok és társulások ugyanakkor már évek óta azzal szembesülnek, hogy a hatékony előkészítés és végrehajtás, valamint a gyors kapcsolattartás érdekében a feladatra speciálisan képzett szakembereket kell alkalmazni** (például a pályázati tevékenységre).¹⁸

Ez többféleképpen történhet:

- akár úgy, hogy az önkormányzati hivatalon belül önálló szervezeti egységet [pl.: településfejlesztési (fő)osztályt] működtetnek,
- vagy az önkormányzat 100%-os, esetleg vegyes tulajdonú gazdasági társaságot (pl.: település- vagy városfejlesztési kft.-t) hoz létre;

¹⁷ 190/2009. (IX. 15.) Korm. rendelet a főépítész tevékenységről 2. § (5) bek.

¹⁸ Vö. Vitál Attila: *Pályázatkészítés*. Király, Nyíregyháza, 2010.

- c) vagy nonprofit szervezetet tart fenn (pl.: nonprofit kft.-t),
d) ugyanakkor arra is mód van, hogy megbízást adjon egy magán településfejlesztő cégnek.¹⁹

3.2 A gazdasági szféra alanyai

Az európai (és így a magyar) települések jelentős része napjainkban arra törekszik, hogy az alapvető közszolgáltatások megszervezésén túl hosszabb távon közvetlen térségének is fogyasztási központjává váljon. **Tekintettel azonban arra, hogy a helyhatóságok forrástermelő illetve forrásszerző képessége meglehetősen behatárolt, a közösségi igények kiszolgálását számos esetben csak a magántőke bevonásával lehet belátható időn belül biztosítani.**

Az önkormányzat és magán/gazdasági aktorok közötti együttműködés kereteit a piacgazdaság alapvető törvényszerűségei határozzák meg, ezzel összhangban a mellérendeltségi, partnerségi kapcsolatok a jellemzőek, melyek a hosszabb távon sikeres településfejlesztés megvalósulásának előfeltételei.

A településen élő, illetve tevékenykedő, ott tulajdonnal vagy bérlémmel rendelkező természetes, valamint jogi személyek kiemelkedő szereppel bírnak, hiszen potenciális fejlesztőként jelennek meg. Vagy mint önálló, a települési önkormányzattól független aktorok, vagy mint vele kooperáló gazdasági szereplők:

- a) Első esetben lényegében arról van szó, hogy **a fejlesztéseiket nem közösségi célok miatt, hanem kizárólag magánérdektől vezérelve hajtják végre a piaci szereplők.** Tevékenységüknek azonban közvetlenül ilyenkor is hatása van a település fejlődésére (pl.: a cég beruházása miatt javul a településkép, új munkahelyek létesülnek, esetleg több adó folyik be). Az ingatlantulajdonnal bíró helyi lakosok és gazdasági társaságok mellett ide soroljuk még az ingatlan beruházókat/fejlesztőket/működtetőket, valamint a mögöttük álló pénzügyintézeteket.²⁰
- b) Vannak ugyanakkor olyan esetek, amikor **az önkormányzat és a gazdasági szereplők között ettől szorosabb együttműködés jön létre.** Ennek hátterében az áll, hogy a települések által megvalósított fejlesztések jelentős része gazdasági tevékenységként realizálódik. Az Mőtv. ezzel összefüggésben úgy rendelkezik, hogy a KT a feladatkörébe tartozó közszolgáltatások ellátására – jogszabályban meghatározottak szerint – költségvetési szervet, gazdálkodó szervezetet, nonprofit szervezetet és egyéb szervezetet (a továbbiakban együtt: intézmény) alapíthat, továbbá szerződést köthet természetes- és jogi személlyel vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezettel,²¹ emellett társulást hozhat létre, illetve ahhoz csatlakozhat.

Bármelyik fenti esetet vizsgáljuk, mindegyik hosszú távú stratégiai szemléletet igényel. A település részéről ez a gazdasági szereplőkkel a kölcsönös előnyökön alapuló együttműködés kialakításának és fenntartásának igényét, valamint képességét feltételezi.

3.3 Civil szervezetek a településfejlesztésben

Bár a helyi közösségek fejlesztési elképzelései között - különösen recessziós időszakokban, illetve depressziós területeken - érthető módon a gazdasági szempontok tekinthetők elsődlegesnek (jellemzően a helyi adók növelése és a munkanélküliség csökkentése érdekében), ettől azok még nem válhatnak kizárólagossá az önálló szakigazgatási területek metszetében elhelyezkedő településfejlesztésben.

A településfejlesztés tipikusan nem gazdasági érdekek által motivált szereplői a civil szervezetek. A közcélból (így pl.: környezetvédelmi, kulturális és sport célok megvalósítására) létrejövő, alapfeladatukat profit-érdekelttség nélkül ellátó szervezetek tipikusan egyesületi formában, esetleg nonprofit gazdasági társaságként működnek. **Bevonásukkal nem csak az eltérő érdekek, ötletek és felvetések száma bővíthet, de a településfejlesztés „közösségi-esítése” is sikeresebb lehet.**

A hatályos Mőtv. az önkormányzatok számára meglehetősen tág mozgásteret biztosít ennek érdekében. Az önkormányzati törvény szerint a KT a szervezeti és működési szabályzatában (továbbiakban SZMSZ) határozza meg, mely önszerveződő közösségek képviselőit (tipikusan azok döntéshozóit, fontosabb véleményformálóit) illeti meg tevékenységi körükben tanácskozási jog a képviselő-testület és bizottsága ülésein.

Ugyancsak az SZMSZ-ben kell meghatározni azoknak a fórumoknak a rendjét (pl.: község-, várospolitikai fórum, városrészi tanácskozás, falugyűlés stb.), amelyek a lakosság és egyesületek közvetlen tájékoztatását, a fontosabb döntések előkészítésébe való bevonását szolgálják. Ezek állásfoglalásáról és az ott felmerült kisebbségi véleményekről tájékoztatni kell a KT-t.²² Jelenleg az önkormányzatok többsége él is ezzel a lehetőséggel.

¹⁹ Lásd még: Meggyesi (2006), i.m. 49.

²⁰ Vö. Meggyesi (2006), i.m. 30-32.

²¹ Mőtv. 41. § (6) bek.

²² Mőtv. 53. § (3) bek.

3.4 Egyéb állami szervek

Az eddigiekből látszik, hogy **a településfejlesztés nem egyszemélyes feladat. Mivel a közigazgatásba mélyen beágyazott tevékenységről van szó, az állami szervek aktív együttműködésére van szükség.** Az alábbiakban röviden bemutatjuk a településfejlesztési funkciókkal is bíró intézményrendszert.

a) Az Országgyűlés

A települések fejlesztését meghatározó jogi és pénzügyi környezet kialakításában az Országgyűlésnek (továbbiakban OGY) van meghatározó szerepe szabályozási jogkörén keresztül. Az Alaptörvény explicit nem utal a településfejlesztésre, annak önálló, egységes szabályozása sincs, az Országgyűlés azonban számos jogszabályon keresztül rendezi a településügyeket (lásd pl.: Mőtv., Étv.).

Az OGY a településfejlesztés jogszabályi kereteinek és pénzügyi eszközeinek meghatározása mellett az Állami Számvevőszék útján ellenőrzi az önkormányzatok gazdálkodását, ezen keresztül pedig értelemszerűen a fejlesztési tevékenységük gazdasági hátterét is.

b) A Kormány feladatai

Hasonlóan fontos szereppel bír a Kormány, hiszen az országgyűlési döntések előkészítése és végrehajtása tipikusan az ő feladata, ennek érdekében maga is jogszabályokat (jellemzően végrehajtási rendeleteket) alkot.

Ezen felül a fővárosi/megyei kormányhivatalok útján úgynevezett törvényességi felügyeletet gyakorol az önkormányzatok fölött, valamint a Kormány hozzájárulására van szükség meghatározott kölcsönfelvétel, vagy más kötelezettségvállalás esetén. Ezek részletszabályait „az állami szerveknek a helyi önkormányzatokkal kapcsolatos feladatairól” szóló tananyag tartalmazza.

c) A Belügyminiszter településfejlesztéshez kötődő feladatai

A Kormány mellett az egyes kormánytagoknak önállóan is vannak településfejlesztési feladatai. Külön kiemeljük a Belügyminisztert, aki az Mőtv. alapján:

- * közreműködik a Kormány döntéseinek előkészítésében,
- * összehangolja a helyi önkormányzatok működésével összefüggő településfejlesztés, gazdálkodás, valamint az egyes adatbázisokkal kapcsolatos kormányzati feladatok ellátását;
- * koordinálja a helyi önkormányzatok rendelkezésére bocsátott fejlesztési források felhasználására kiírt pályázatokat,
- * továbbá a helyi önkormányzatok gazdálkodását érintő jogszabályi feltételek kialakítását.²³

d) A területi államigazgatási szervek

A területi államigazgatási szervek közül külön kiemelésre érdemes a Magyar Államkincstár (azaz a MÁK), mivel a pénzügyi eszközök folyósítása tipikusan rajta keresztül valósul meg.

A MÁK-on kívül számos más dekoncentrált államigazgatási szerv érintett lehet a fejlesztési tervek véleményezése miatt (ezek részleteit lásd lentebb, a településfejlesztési tervezésnél).

e) Megyei önkormányzatok feladatai

Végezetül nem szabad elfeledkezni a megyei önkormányzatokról, hiszen a Tft. kifejezetten rögzíti, hogy a megyei önkormányzat:

- * feladatai ellátása során együttműködik a településekkel, a megye fejlesztésében közvetlenül és közvetve közreműködő területi államigazgatási szervekkel, az érdekelt civil és szakmai szervezetekkel;

²³ Mőtv. 128. §.

- * koordinálja a megye települési önkormányzatai felkérése alapján a települések fejlesztési tevékenységét,²⁴
- * továbbá a megye területén összehangolja a kormányzat, az önkormányzatok és a gazdasági szervezetek fejlesztési elképzeléseit.

Látható, hogy a hatályos rendszerben a megyei önkormányzatoknak megvan a lehetősége arra, hogy a területi léptékű fejlesztések koordinátorává, a települések fejlesztésében azok érdemi partnereivé váljanak.

IV. A településfejlesztési tervek és tervezés alapjai

A fejlesztések megvalósítását szolgáló eszközök köre legalább olyan változatos, mint a településfejlesztés résztvevőinek köre, ráadásul nem áll meg a közigazgatási jog határainál. Többek között ide tartozna a lokális fejlesztések anyagi hátterét biztosító önkormányzati pénzügyi és gazdálkodási rendszer, vagy a pályázati és projektmenedzselő tevékenység bemutatása. Tekintettel azonban arra, hogy ezekkel a témákkal külön szakanyagok foglalkoznak, a párhuzamosságok elkerülése érdekében ebben a pontban kizárólag a településfejlesztési célú tervezés feldolgozását végezzük el.

A településfejlesztési döntések helyi szinten nagy horderejű, hosszabb távra kiható kérdések, jelentős pénzügyi relevanciával. A település fejlesztése tehát nem történhet ad hoc módon. A kiszámítható, sikeres településfejlesztésnek – bármilyen más fejlesztéshez hasonlóan – biztos információkon és szakmailag megalapozott tervezésen kell alapulnia. **A településen zajló fejlesztések megtervezése a hosszabb időtávótól a rövidebb felé haladva történik úgy, hogy előbb az absztrakt célkitűzések kerülnek meghatározásra, és ezekből lesznek levezetve a konkrét akciók.** Ez azt jelenti, hogy a településfejlesztés nem építhető fel kizárólag egyetlen tervre.

4.1 A település fejlesztésének legfontosabb tervei, főbb tartalmi elemek

A település fejlesztési politikáját több terv juttatja kifejezésre, amelyek különböző időtávra szólva, eltérő részletettséggel készülnek. Ennek végeredményeként beszélhetünk a hatályos szabályozás alapján:

- hosszú távra - jellemzően 10 évnél hosszabb időtartamra - készülő településfejlesztési koncepcióról (továbbiakban TFK),
- középtávú, azaz 4-10 évre szóló úgynevezett integrált településfejlesztési stratégiáról (röviden ITS);
- valamint az ezek pénzügyi oldalát megjelenítő gazdasági programról (továbbiakban GP),
- és éves szinten készítendő önkormányzati költségvetésről.

A felsoroltakon kívül persze más dokumentumok is készülhetnek, a továbbiakban viszont ezek képezik vizsgálatunk tárgyát.

a) A TFK és ITS fogalma, rendeltetése

A TFK definícióját az Étv. adja meg. Eszerint az **a település környezeti, társadalmi, gazdasági adottságaira alapozó, a település egészére készített, a változások irányait és a fejlesztési célokat hosszú távra meghatározó dokumentum.**²⁵

A koncepció lényege tehát az, hogy egy pozitív jövőképet vázoljon fel, olyat (ami nem csupán egy politikai ciklusra, hanem) legalább 10 évre rendszerbe foglalja az önkormányzat fejlesztési szándékait. A TFK-t a képviselő-testület állapítja meg, azt a vonatkozó önkormányzati döntés mellékleteként helyezi el.

Az Étv. értelmében a TFK részletezését végzi el az **integrált területfejlesztési stratégia, ami a koncepcióban foglalt környezeti, társadalmi és gazdasági célok megvalósítását egyidejűleg szolgáló középtávú fejlesztési program.**

Az ITS tehát a rendelkezésre álló és bevonható források ismeretében meghatározza a településfejlesztési koncepcióban rögzített célok megvalósítását szolgáló beavatkozásokat, programokat, továbbá a kivitelezés eszközeit és nyomon követését.²⁶ Az ITS-t is a KT állapítja meg, végrehajtásáról évente beszámoló készül. A körülmények lehetséges változása miatt a jogalkotó elvárja, hogy az önkormányzat a stratégiát legalább négyévente áttekintse, és szükség esetén korrigálja, esetleg újat készítsen.

b) A TFK és ITS főbb tartalmi elemei

A hatályos szabályozás felsorol több olyan potenciális elemet, amelyek szerepeltetését célszerű megfontolni a TFK és ITS elkészítése során. **A jogszabályban található elemek alkalmazása fakultatív, a két terv részletes tartalmi követelményeit a konkrét település méretének, sajátosságainak, a településhálózatban betöltött szerepének,**

²⁴ Tft. 11. § (1) bek. c) pont.

²⁵ Étv. 2. § 27. pont.

²⁶ Étv. 9/A. § (2) bek.

valamint az adott témakörnek megfelelő részletettséggel, egyediesítve kell kidolgozni. Általános megállapítás, hogy minél kisebb egy település, annál inkább a szakosodásra kell helyezni a hangsúlyt, ennek pedig értelemszerűen a tervek tartalmára is kihatása van.²⁷

Az alábbiakban olyan elemeket sorolunk fel, amelyek szerepeltetése településtípustól és egyéni adottságoktól függetlenül indokolt lehet:²⁸

- * a koncepcióban, annak funkciójából kifolyólag mindig javasolt egy jövőkép (lényegében vízió, ami a saját adottságokra és a térségi szerepkörre is kiterjedhet) felvázolása;
- * emellett az elérendő célokat (az átfogó és részcélokat, ezek egymással fennálló kapcsolatát) is javasolt rögzíteni;
- * tekintettel arra, hogy a koncepció nyomán további tervezési feladatok fognak felmerülni, az ezek gyors és eredményes elvégzéséhez szükséges legfontosabb önkormányzati adatokat (pl.: települési lakosság szám, korösszetétel, környezeti és infrastrukturális adottságok) már célszerű ebben a dokumentumban megjeleníteni;
- * végül ha ITS külön nem készül, a megvalósítás eszközeit és azok utánkövetését biztosító szabályokat ugyan csak ajánlott már a koncepcióban lefektetni (ilyenek pl.: a szervezeti keretek, vagy az esetleges településközi koordináció részletei).

Az ITS tartalmi elemei rendeltetéséből kifolyólag sokkal konkrétabbak, hiszen a dokumentum középtávú célokat jelenít meg. Ez persze nem zárja ki, hogy a megvalósítást szolgáló beavatkozások körét az önkormányzat tovább részletezze más jellegű, például pénzügyi terveiben.

A fejlesztési tervekkel szemben támasztott általános követelmény, hogy azok egymással összhangban álljanak, valamint mindegyikük kellő belső koherenciával bírjon. A KT-nek emiatt célszerű már a tervezés korai szakaszában feltérképezni a megvalósíthatóság főbb kockázatait, valamint kijelölni a végrehajtás legfontosabb eszközeit és lefektetni a monitoring alapvető szabályait (ideértve a mérések módját, valamint gyakoriságát is).²⁹

4.2 A TFK és ITS elfogadásának menete

A tervek egyeztetésére és elfogadására vonatkozó eljárás különösen fontos az érdekek megismerése és becsatornázása, valamint a döntésekkel való azonosulás miatt. A tervek készítés részleteit külön kormányrendelet (továbbiakban Korm. rendelet) tartalmazza.³⁰ **A Korm.rendelet a PM feladatává teszi a tervekkel összefüggő, ún. partnerségi egyeztetést, aminek eljárási szabályairól bizonyos megkötésekkel, de az önkormányzat dönt.**³¹

A TFK egyeztetése és elfogadása két lépcsőben valósul meg:

- a) A PM-nek első körben ismertetnie kell a koncepciót a helyi résztvevőkkel (pl.: lakossággal, érdekképviselői, civil és gazdálkodó szervezetekkel, egyházakkal) és előzetes tájékoztatót kell küldenie meghatározott államigazgatási szerveknek (pl.: az állami főépítésznek, vagy a járási/fővárosi kerületi hivatal építésügyi és örökségvédelmi hivatalának), az érintett területi önkormányzatoknak és szomszédos településeknek (ezt a négy csoportot nevezi a rendelet együtt résztvevőknek). A résztvevőknek 21 nap áll rendelkezésükre, hogy reagáljanak (ez alatt érteni kell mindenfajta visszajelzést, legyen az akár az elvárások ismertetése, adatszolgáltatás, tájékoztatás adása, javaslatok, észrevételek megtevése, véleménynyilvánítás). **Az önkormányzat csak ezt követően dönthet a koncepció kiválasztott fejlesztési irányáról. Ennek a megoldásnak az áll a homokterében, hogy a szigetszerű fejlesztési szemlélet helyett a térségi szemlélet erősödjön.**
- b) Csak miután ez megtörtént, akkor következhet a második kör. Ekkor viszont a helyi résztvevők és az érintett önkormányzatok mellett már csak azoknak az államigazgatási szerveknek kell megküldeni a koncepció tervezetét, amelyek nyilatkoztak arról, hogy az eljárásban részt kívánnak venni. **A második körben résztvevők száma tehát jellemzően szűkebb,** ráadásul az előző körtől eltérően **ekkor már kifejezetten csak véleményezésre kerülhet sor.** A PM-nek fontos kötelezettsége, hogy a koncepciót tartalmazó előterjesztésében ismertesse az el nem fogadott véleményeket és azok indokolását. Az elfogadott koncepciót az önkormányzat a honlapján közzéteszi, amiről a PM 5 napon belül értesítést küld az egyeztetésben részt vetteknek (az állami főépítésznek minden esetben).

²⁷ Faragó (2010), i.m. 211.

²⁸ Vö. Kókényesi József – Madaras Attila (szerk.): *Településfejlesztési füzetek. 24. Útmutató a településfejlesztési koncepció készítéséhez.* BM Kiadó, Budapest, 2002.

²⁹ A monitoring fontosságát nem lehet túlhangsúlyozni. Ha azt nem az ITS-ben szerepeltetjük, akkor is külön felhívjuk a figyelmet arra, hogy a mérési feltételeket (indikátorokat) mindig a megvalósítás előtt kell megállapítani, nem pedig utólag.

³⁰ 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről.

³¹ Korm.rendelet 28. § (1) bek. és 29. §.

Az ITS egyeztetési és elfogadási procedúrája az előbbiekre épít, azonban attól egyszerűbb.³² Tekintettel arra, hogy a stratégia eleve a már partneri egyeztetésen átesett TFK-ból indul ki, a jogalkotó elégségesnek látta az **egykö-rös eljárást.** A vélemények megküldésére a résztvevők mindegyik csoportja jogosult 21 napon belül. A közzététel és értesítés szabályai ugyancsak megegyeznek a fentiekkel.

4.3 Az önkormányzat gazdasági programjának és költségvetésének településfejlesztési kötődései

A tervek és fejlesztések megvalósításának kivétel nélkül mindig van valamilyen pénzügyi vonzata. Pontosabban emiatt a TFK és az ITS mellett külön kiemelésre érdemes egy hosszabb, valamint egy rövidebb időtartamra szóló gazdasági dokumentum.

Az Mőtv. 116. §-a alapján a KT hosszú távú fejlesztési elképzeléseit úgynevezett gazdasági programban, fejlesztési tervben rögzíti (a két elnevezés egyazon dokumentumot takarja, a továbbiakban GP néven illetjük).³³

A gazdasági program fejlesztéspolitikai kötődését támasztja alá, hogy ez határozza meg helyi szinten mindazokat a célkitűzéseket és feladatokat, amelyek az önkormányzat költségvetési lehetőségeivel összhangban, a helyi társadalmi, környezeti és gazdasági adottságok átfogó figyelembevételével az önkormányzat által nyújtandó feladatok biztosítását, színvonalának javítását szolgálják. A GP-t a KT az alakuló ülést követő 6 hónapon belül fogadja el és vizsgálja felül. A GP a ciklusidőn (tehát 2014-től kezdve 5 éven) is túlnyúlhat, ami különösen praktikus, hiszen a fejlesztési projektek élettartama az 1 évet jellemzően meghaladja, a kapcsolódó költségvetési tételek a kivitelezés és az esetleges külső forrásbevonás miatt több, egymást követő év gazdálkodásában is megjelenik.

Az államháztartási reform eredményeként két további középtávú tervezési dokumentumot is készítenie kell az önkormányzatoknak a kiszámíthatóbb, stratégiai szemléletű pénz- és vagyongazdálkodás érdekében. A nemzeti vagyongazdálkodásról szóló törvény³⁴ értelmében a helyi önkormányzat **közép- és hosszú távú vagyongazdálkodási tervet köteles készíteni.** Az Áht. új, **középtávú költségvetési tervezésre** vonatkozó előírása szerint pedig a helyi önkormányzat (és a társulás) évente, legkésőbb a költségvetési rendelet (határozat) elfogadásáig határozatban állapítja meg a saját bevételeinek, valamint az adósságot keletkeztető ügyleteiből eredő fizetési kötelezettségeinek a költségvetési évet követő három évre várható összegét.

A tervekben foglalt elképzelések éves szintű megjelenítése az önkormányzati költségvetésben történik. Az Áht. szerint a költségvetés a költségvetési évből teljesülő költségvetési bevételek és költségvetési kiadások előirányzott összegét tartalmazza (a továbbiakban: bevételi előirányzatok és kiadási előirányzatok). A bevételi előirányzatok azok teljesítésének kötelezettségét, a kiadási előirányzatok azok felhasználásának jogosultságát jelentik. Az önkormányzatok erről minden évben **költségvetési rendeletet** alkotnak.

A települési folyamatok pozitív irányba történő befolyásolásának a fent bemutatott rendszere a jövőben még bizonytalannal változni fog. **Azt azonban soha nem szabad elfelejteni, hogy a településfejlesztés nem önmagáért, hanem a közösségért van. A célok, fejlesztési dokumentumok és beruházások mögött a helyi lakosok, az emberek érdekei állnak. Éppen ezért a sikeres településfejlesztés csak velük együtt valósítható meg.**

³² Vö. Korm.r. 31. §.

³³ Vö. Nagy Marianna – Hoffmann István (szerk.): *A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló törvény magyarázata.* HVG-Orac, Budapest, 407.

³⁴ A nemzeti vagyongazdálkodásról szóló 2011. évi CXCVI. törvény 9. § (1) bek.

Irodalomjegyzék

- EGYESÜLT NEMZETEK SZERVEZETE: *Közös jövőnk* c. jelentés (Brundtland jelentés), 1987.
- FARAGÓ László: *Településfejlesztés. Tér és Társadalom*, 2010/3. 209-211.
- KÖKÉNYESI József – MADARAS Attila (szerk.): *Településfejlesztési füzetek. 24. Útmutató a településfejlesztési koncepció készítéséhez*. BM Kiadó, Budapest, 2002.
- LACKÓ László: *A területi fejlődés egységes értelmezése*. In: LENGYEL Imre – Rechnitzer János (szerk.): *A regionális tudomány két évtizede Magyarországon*. Budapest, Akadémiai, 2009.
- LAPSÁNSZKY András (szerk.): *Közigazgatási jog – Fejezetek szakigazgatásaink köréből (II. kötet): Gazdasági közigazgatás, infrastruktúra igazgatás*. Complex, Budapest, 2013.
- LÁSZLÓ László: *Településfejlesztés, -rendezés és -tervezés*. In: *Szigeti Ernő (szerk.): Az önkormányzati közigazgatás az EU csatlakozás tükrében*. MKI, Budapest, 2004.
- MEGGYESI Tamás: *Településfejlesztés*. Egyetemi jegyzet, BMGE, Budapest, 2006.
- NAGY Marianna – HOFFMANN István (szerk.): *A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló törvény magyarázata*. HVG-Orac, Budapest.
- PAPP Norbert – TÓTH József (szerk.): *Terület- és településfejlesztés I., A terület- és településfejlesztés alapjai*. Alexandra, Pécs, 2005.
- RECHNITZER János (szerk.): *Település és fejlesztés. A közszolgáltatások hatékonyságának növelése a településfejlesztésben*. KSZK, Budapest, 2007.
- SZIGETI Ernő (szerk.), *Terület- és településfejlesztési ismeretek*. MKI, Budapest, 2006.
- VITÁL Attila: *Pályázatkészítés*. Király, Nyíregyháza, 2010.

Fogalomtár

- 1) A **településfejlesztés**: egy konkrét településre fókuszáló olyan komplex (jogi, gazdasági, műszaki, környezetalakító) és sokszereplős folyamat, amely illeszkedik más (pl.: területi léptékű) fejlesztési tevékenységekhez, és amelynek végpontjában a település (és a hozzá tartozó vonzáskörzet) fejlődésének tudatos formálása áll.
- 2) A **fenntartható fejlődés**: a fejlődés olyan formája, amely a jelen igényeinek kielégítése mellett nem fosztja meg a jövő generációit saját szükségleteik kielégítésének lehetőségétől.
- 3) A **településfejlesztési koncepció**: a település környezeti, társadalmi, gazdasági adottságaira alapozó, a település egészére készített, a változások irányait és a fejlesztési célokat hosszú távra meghatározó dokumentum.
- 4) Az **integrált településfejlesztési stratégia**: a koncepcióban foglalt környezeti, társadalmi és gazdasági célok megvalósítását egyidejűleg szolgáló középtávú fejlesztési program.

Önellenőrző kérdések

Az I. részhez

1) Milyen főbb építőelemeket emelne ki a településfejlesztési tevékenység kapcsán?

.....

2) Röviden hogyan jellemezné a települési önkormányzatok szerepét a településfejlesztésben?

.....

3) Miért mondjuk, hogy a terület- és településfejlesztés nem létezhet egymástól függetlenül?

.....

4) Miért nem azonos a településfejlesztés és a településrendezés?

.....

5) Mi a településüzemeltetés rendeltetése?

.....

A II. részhez

1) Melyik két jogszabályban találjuk meg a településfejlesztés legfontosabb közigazgatási intézményeit?

.....

2) Az Möt. alapján kik a településfejlesztés önkormányzati résztvevői?

.....

3) Miképpen definiálja a fejlesztés fogalmát a Gst.?

.....

4) Melyik törvényekben találjuk meg a településfejlesztés finanszírozási szabályait?

.....

5) Mi az EUKN és az URBACT?

.....

A III. részhez

1) Kik lehetnek a településfejlesztés résztvevői (példákkal)?

.....

2) Milyen stratégiai jelentőségű településfejlesztési kérdésekben dönt a képviselő-testület?

.....

3) Milyen településfejlesztéssel összefüggő feladatai vannak a polgármesternek?

.....

4) Milyen szerepük van a megyei önkormányzatoknak a településfejlesztésben?

.....

5) A Belügyminiszternek milyen településfejlesztéssel összefüggő feladatait tudja megemlíteni?

.....
.....
.....
.....
.....

A IV. részhez

1) Mi az a településfejlesztési koncepció (TFK)?

.....
.....
.....

2) Hogy hangzik az integrált településfejlesztési stratégia (ITS) fogalma?

.....
.....
.....

3) Sorolja fel, hogy a településfejlesztési koncepciónak milyen fontosabb tartalmi elemei vannak?

.....
.....
.....

4) Miért fontos, hogy a TFK egyeztetésének első lépcsőjében a koncepciót minél többen megkapják?

.....
.....
.....

5) Miért praktikus a középtávú gazdasági tervezés?

.....
.....
.....